Előtérben a háttér – Paku Éva, a Veres 1 Színház súgója

A sikeres színházi produkció csapatmunka eredménye. Mint egy jó recepthez, úgy ehhez is sok hozzávaló szükséges: egy jó szövegkönyv, jó rendező, jó színészek, hang-és fénytechnikusok, kellékesek, jelmez-és díszlettervezők, anyagi háttér és nem utolsósorban egy, a színésznek biztonságot nyújtó jó súgó. Éppen ilyen megbízható, alapos, pontos, diszkrét segítőtársa a Veres 1 Színháznak Paku Éva. Vele beszélgettünk.

Hány fő dolgozik az előadásokon a háttérben?
Nálunk többnyire egy fő kellékes és kettő-négy fő díszítő, két-három hangosító, két-három világosító dolgozik és én súgóként. Sok a tájelőadásunk, ezek a színházi feladatok sok utazással is járnak. Ez a munkánk része.

Hogyan súg a súgó?
A régi kőszínházakban a súgó egy, a színpad elején lévő súgólyukból súgott egy kis lámpa fénye mellett. Még én is súgtam így. Ma már ritkán látunk ilyet. A takarásban, a színészek számára legkedvezőbb pozícióból segítjük jelenlétünkkel az előadást. A súgás technikai eszköz nélkül élő szóban, gesztikulációval, mutogatással történik. Rá kell érezni, hogy milyen hangerővel kell segíteni az előadást ahhoz, hogy az ne legyen sem túl halk, sem túl hangos. Sokszor elég, ha rámutatunk egy kellékre, tárgyra, színészre és ez már elég ahhoz, hogy a pillanatnyi kiesés ne okozzon fennakadást az előadásban.

Paku Éva

Hogyan lett súgó?
Civil foglalkozásom élelmiszer analitikus, de ebben a szakmában egy percig nem dolgoztam. A színház mindig vonzott. Az első meghatározó élményem gyerekkoromban a Macskák című musical volt. Mindig szerettem a nyarat és ezért igyekeztem olyan foglalkozást választani, hogy akkor szabad legyek. Ahová lovagolni jártam, abba a lovardába színészek is jártak, akikkel ott megismerkedtem. Az ő ajánlásukra kerültem a Vígszínházba. Azóta más színházakban is dolgoztam súgóként például 17 évig a Budapesti Kamaraszínházban, a Gózon Gyula Kamaraszínházban, a József Attila színházban, a Gödöllői Kastélyszínházban, az Új Színházban, jelenleg csak a Veres 1 Színházban.

Milyen képességekre van szüksége a súgónak?
A színház iránti alázatra, koncentrált figyelemre, a művészekkel a közös hang megtalálására van szükség. A szövegkönyvet az előadás kezdetétől a végéig követni kell. A szövegben a próbák során bekövetkezett változásokat át kell vezetni, figyelni a rendező utasításait. Egész életemben színházban dolgoztam, ezek a gyakorlattal és a tapasztalattal együtt természetessé váltak.

Hogy zajlanak a próbák a premierig?
Egy új darab próbái átlagosan 6-8 hétig tartanak. Általában naponta 10-től 14 óráig. A súgó munkája igazán akkor kezdődik, amikor az olvasópróbák után a színész leteszi a szövegét és már tanulja a szerepét. A színészeknek, ha kérik, egyénileg is segítek a szövegtanulásban. Ahogy a bemutató közeledik, a súgónak egyre kevesebbet kell segítenie a színésznek. Néha elég csak egy kulcsszó a folytatáshoz. A próbafolyamat részét képezik a zenei és a táncpróbák is. A főpróbákon már keveset kell súgni, addigra többnyire összeáll a produkció.

Milyen technikákkal tanulják a színészek a szerepüket?
Ez egyénileg változó, mindenkinek más a módszere. Van, aki hangfelvételt készít és ahogy utazik az autóban hallgatja, vagy kézzel egy külön füzetbe kiírja a szövegét és ebből tanul. Vannak olyan kivételes képességekkel rendelkező színészek is, akik pár nap alatt rendkívül hosszú szövegeket tudnak megtanulni. Ezt nevezem én színészagynak. Van, aki a súgóval szeret tanulni. Van olyan is, aki ahogy a darab lekerül a repertoárról, azonnal el is felejti a szövegét.

Hogy lehet felkészülni az előadások alatti váratlan helyzetekre?
A színészek általában nem nézik a nézőteret, hogy jobban koncentrálhassanak a szerepükre. Szabadtéri előadásoknál az időjárás is lehet zavaró tényező. Tavaly az egyik előadás alatt háromszor kellett leállni a vihar miatt, de végül sikerült a darabot végigjátszani. Nagyon nagy tapsot kaptunk, a nézők nagyon örültek, hogy nem adtuk fel. Egy másik, kamaraszínházi előadásnál történt, hogy a színpad egyik meghosszabbított szélén egy néző a füzetét feltéve abba folyamatosan jegyzetelt, ami zavarta a színészeket. A szünetben az ügyelő udvariasan megkérte őt, hogy hagyja abba. Olyan is megtörtént, hogy elment az áram, és a szünetben gyertyákkal körbe raktuk a színpadot. A második felvonást gyertyafényben játszottuk le, ez is nagy siker lett. Bár ezekre szerintem nem lehet felkészülni.

Lehet-e súgni mindenkinek?
A művészek többségének igen, ha arra szükség van. Előfordulnak azonban olyan esetek is, amikor a súgó hiába segítene, a színész leblokkol, nem hallja meg. Ilyenkor általában a színésztársak segítik át őt a holtponton. Olyan eset is előfordul, amikor lemegy egy darabból 3-4 előadás hiba nélkül, aztán jön egy rövidzárlat, amikor bizony súgni kell. Ezért folyamatosan koncentrálva követni kell az előadást, hogy azonnal reagálni tudjak.

Mi kell ahhoz, hogy valaki jó súgó lehessen?
Az én időben még nem volt ilyen képzés, de ma már vannak akkreditált rendező-asszisztensi és más művészeti képzések. Ami ennél is fontosabb, hogy legyen hozzá érzéke annak, aki ezt vállalja, jó legyen a monotómiatűrő képessége és szeresse a színészeket. A felek részéről feltétlen bizalomra is szükség van. Sokszor nagyon hálásak a színészek a segítségért, amely nagyon jól esik, erőt ad. Ezekért a pillanatokért érdemes ezt a munkát végezni.

Rimai S. Éva